

طرح‌نامه پژوهشی

توضیحات:

این طرح‌نامه مبنای بررسی و انتخاب پژوهش‌های قابل ارائه در همایش بین‌المللی ترجمه قرآن خواهد بود. چکیده پژوهش‌های برگزیده پیش از برگزاری همایش در کتابچه چکیده‌ها چاپ خواهد شد. از این رو، ضروری است که تعداد واژه‌های چکیده حداکثر ۲۰۰ واژه (به همراه ۳ تا ۵ واژه راهنما) باشد. اطلاعات تکمیلی اعم از ادبیات پژوهش، روش‌شناسی، نتایج و منابع پژوهش در فرایند گزینش موثر خواهند بود.

خواهشمند است این فرم را تکمیل و تا پایان روز ۱۵ مهر ۱۳۹۳ به رایانامه همایش به آدرس conference@translationstudies.ir ارسال کنید. لطفاً در صورت داشتن هرگونه سوال در مورد نحوه تکمیل این فرم یا برگزاری همایش از طریق همین آدرس رایانامه با ما در تماس باشید.

اطلاعات پژوهشگران:

نام و نام خانوادگی ۱: کریم پارچه‌باف دولتی وابستگی دانشگاهی: استادیار دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم

آدرس رایانامه: kdowlati@chmail.ir شماره تلفن همراه: ۰۹۱۲۸۰۸۱۳۲۴

نام و نام خانوادگی ۲: فاطمه قندالی وابستگی دانشگاهی: دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه تهران

آدرس رایانامه: fatemeh.ghandali@chmail.ir شماره تلفن همراه: ۰۹۳۵۳۲۶۵۰۳

نام و نام خانوادگی ۳:

وابستگی دانشگاهی:

آدرس رایانامه: شماره تلفن همراه:

عنوان پژوهش: ارائه ترجمه فارسی قرآن کریم با توجه به تناسب و ارتباط آیات و نقد شیوه معمول ترجمه‌های قرآن

چکیده:

یکی از ویژگی‌های قرآن کریم، وجود تناسب میان آیات قرآن کریم است. این تناسب علاوه بر آیات متحد النزول و آیات همجوار، مابین کل آیات یک سوره نیز وجود دارد. اتحاد و پیوستگی از نوع اخیر، از طریق یک جامع مشترک، یعنی موضوع محوری سوره، صورت می‌گیرد. توجه به این ویژگی قرآن کریم، نقش مهمی در فهم مخاطب ایجاد می‌کند. چه اینکه یکپارچه دیدن پیکره سوره و مرتبط دانستن آیات، منجر به کشف معانی جدیدی می‌شود که بدون در نظر گرفتن آن حاصل نمی‌شد. از سوی دیگر، از آنجا که تناسب میان آیات یکی از قرائن متصل سوره محسوب می‌شود، لازم است در ترجمه‌های قرآن کریم نیز انعکاس یابد. اما عدم توجه به این مساله، به یکی از عوامل نقص بسیاری از ترجمه‌های فارسی قرآن کریم تبدیل شده است.

در این طرح، با هدف برجسته‌سازی این نقیصه، پس از طرح مفاهیم نظری و فرایند کشف موضوع محوری سوره، انواع ارتباطات موجود در قرآن کریم مورد بحث قرار گرفته و راهکارهایی برای نحوه انعکاس این ارتباطات ارائه شده است. سپس بصورت نمونه، ترجمه سوره‌هایی از قرآن، در تعدادی از ترجمه‌های فارسی مورد بررسی و نقد قرار گرفته است. نتیجه آنکه در عموم ترجمه‌ها، توجه به تناسب و ارتباط میان آیات سوره، در اکثر موارد مغفول واقع شده است. البته ترجمه آقای صفوی در این امر وضعیت بهتری نسبت به سایرین دارد. در نهایت نیز ترجمه‌ای با توجه به رویکرد فوق، برای سوره مورد بررسی پیشنهاد شده است.

واژه‌های راهنما: نقد ترجمه، ترجمه‌های فارسی قرآن، تناسب آیات، موضوع محوری

لطفاً در کادر زیر خلاصه‌ای از ادبیات پژوهش مربوط به موضوع خود را بنویسید (حداکثر ۵۰۰ واژه):

ترجمه:

لغت‌شناسان درباره ریشه لغوی واژه "ترجمه" اختلاف‌نظر دارند. برخی آن را واژه‌ای عربی و برخی دیگر آن را غیر عربی دانسته‌اند. از میان گروه اول، برخی به سه حرفی بودن (رجم) و برخی دیگر به چهار حرفی بودن ریشه آن (ترجم) حکم کرده‌اند. از گروه اول، می‌توان الصحاح و مفردات را نمونه آورد که واژه، ذیل ماده رجم به معنای سخن گفتن از روی حدس و گمان مورد بررسی قرار گرفته است. اما کسانی همچون صاحبان المصباح المنیر، القاموس المحیط و مجمع البحرین نظر دوم را برگزیده‌اند و واژه ترجمه را ذیل ماده ترجم آورده‌اند. عده‌ای نیز همچون ابن منظور و زبیدی کلمه مورد بحث را هم ذیل ماده رجم و هم ترجم ذکر کرده‌اند.

اما در اصطلاح برای ترجمه معانی مختلفی ذکر کرده‌اند؛ مانند تبلیغ کلام، تفسیر و شرح سخن به همان زبان اصلی، تفسیر و شرح سخن به غیر از زبان اصلی، بیان سیرت و اخلاق و نسبت اشخاص؛ اما درباره ترجمه قرآن کریم، معنای "انتقال یک معنا از زبانی به زبانی دیگر، به‌گونه‌ای که خواننده متن مقصد، همان پیام و اثری را دریابد که خواننده متن مبدأ دریابد"، مناسب‌تر است؛ در این اصطلاح به زبان اول، زبان مبدأ و به زبان دوم، زبان مقصد اطلاق می‌شود. هدف از این ترجمه، آشنا شدن اهل يك لغت و زبان، با پیام و معارفی است که در لغت و زبان دیگر (مبدأ) مطرح است.

تناسب:

"تناسب" در لغت، از ریشه "نسب" است. از نظر لغت‌شناسان، تناسب به معنای پیوند و اتصال دو چیز با یکدیگر، همانندی، قرابت و نزدیکی و رابطه خویشاوندی است و به نظر می‌رسد در اصل به معنای ارتباط و اتصال دو چیز به یکدیگر باشد که به مرور برای کاربردهای دیگری نیز استعمال شده است. اما در اصطلاح علوم قرآن، ربط دهنده بین آیات را "تناسب" گویند.

موضوع محوری:

یکی از ویژگی‌های قرآن کریم، وجود تناسب میان آیات قرآن کریم است. برخی این تناسب را تنها در آیات متحد النزول، عده‌ای آن را مربوط به آیات همجوار و برخی دیگر این ارتباط و تناسب را مربوط به کل آیات موجود در یک سوره - هر چند که يكجا نازل نگشته و به صورت پراکنده با فاصله‌های زیاد یا کم نازل شده باشند - می‌دانند. اتحاد و پیوستگی از نوع اخیر، از طریق یک جامع مشترک صورت می‌گیرد که همان موضوع محوری و اصلی سوره است. از موضوع محوری با تعابیر مختلف یاد می‌شود. شایع‌ترین اصطلاح، نظریه هدفمندی سوره‌ها یا وحدت موضوعی است که به عنوان وجه تمایز تفسیرنگاری معاصر از سنت کهن تفسیر قرآن شمرده شده است.

روش‌شناسی پژوهش

لطفاً در کادر زیر مختصری درباره روش‌شناسی پژوهش خود بنویسید (حداکثر ۳۰۰ واژه):

روش پژوهش، تحلیلی - تطبیقی است. در این پژوهش، پس از مطالعه و بررسی کلیاتی درباره ترجمه، تناسب و موضوع محوری سور قرآنی، ترجمه سوری از قرآن کریم در تعدادی از ترجمه‌های متداول فارسی مقایسه می‌شود. آنگاه بر اساس موضوع محوری سور، ترجمه‌ها ارزیابی شده و در نهایت ترجمه‌ای بر اساس تناسب ارائه می‌گردد.

نتایج پژوهش

لطفاً در کادر زیر نتایج پژوهش خود را بنویسید (حداکثر ۳۰۰ واژه). در صورتی که پژوهش‌تان در جریان بوده و هنوز به پایان نرسیده است، می‌توانید کادر زیر را خالی بگذارید.

- ۱- بر اساس اینکه قرآن کریم دارای چیدمان کلی الهی می‌باشد، چینش آیات هر سوره بر اساس حکمت الهی صورت پذیرفته است و تناسب مطالب به ظاهر متنوع و پراکنده در هر سوره را می‌توان با در نظر داشتن غرض و محور موضوعی سوره دریافت.
- ۲- هر چند بسیاری از مفسران قرآن کریم به این امر مهم توجه نداشته‌اند و به همین سبب، از آنچه در گروهی فهم تناسب دریافت می‌شود، غفلت ورزیده‌اند، در مقابل مفسرانی به این مسئله توجه جدی داشته و بر اساس آن، به توضیح مراد از آیات در سور قرآنی پرداخته‌اند. ثمره چنین دیدگاه و تفسیری، یکپارچگی محتوایی آیات در تک‌تک سور قرآنی گردیده است.
- ۳- دیدگاه تفسیری مبتنی بر توجه به یکپارچگی محتوایی آیات در سور قرآن، سبب می‌گردد که در ترجمه آیات و انتقال و ارائه معنای ظاهری آیات، مفهوم یکپارچه‌ای از آیات هر سوره بیان گردد تا مخاطب ترجمه - که در بسیاری از موارد، عامه مردم می‌باشند - بتواند به فهم روان، پیوسته و یکپارچه از محتوای سوره دست یابد.
- ۴- در ترجمه قرآن کریم به زبان‌های دیگر، باید هر معنا و مفهومی که از قرائن داخلی متن سوره برمی‌آید، در ترجمه نیز منعکس گردد. انعکاس انواع تناسب و ارتباط میان آیات، بسته به نوع ارتباط، از طریق راهکارهای مختلفی امکان‌پذیر است.
- ۵- در ترجمه‌های مورد بررسی، در اکثر موارد این تناسب و ارتباط میان آیات، مغفول واقع شده است. در میان ترجمه‌های یاد شده، ترجمه آقای محمدرضا صفوی در نشان‌دادن ارتباط میان عبارات و جملات موفق‌تر از سایر ترجمه‌ها عمل کرده است.
- ۶- موضوع محوری سوره در هیچ‌یک از ترجمه‌های یاد شده بازتابی نداشته است و خواننده با مطالعه ترجمه، نمی‌تواند به هدف و غرض سوره دست یابد.

منابع و مراجع

لطفاً در کادر زیر منابع و مراجع پژوهش خود را بنویسید:

منابع فارسی:

- قرآن کریم، الهی قمشه ای، ترجمه قرآن کریم، قم: فاطمه الزهراء، بی نا: ۱۳۸۰ ه.ش
- قرآن کریم، انصاریان، حسین، ترجمه قرآن کریم، قم: چاپخانه بزرگ قرآن کریم، چاپ اول: ۱۳۸۳ ه.ش
- قرآن کریم، حداد عادل، غلامعلی، ترجمه قرآن کریم، مشهد: چاپخانه آستان قدس رضوی، چاپ سوم: ۱۳۹۰ ه.ش
- قرآن کریم، زمانی، کریم، ترجمه قرآن کریم، تهران: ماه منظر، چاپ اول: ۱۳۹۱ ه.ش
- قرآن کریم، صفوی، سید محمدرضا، ترجمه قرآن کریم بر اساس المیزان، قم: دفتر نشر معارف، چاپ ششم: ۱۳۸۷ ه.ش
- قرآن کریم، فولادوند، محمد مهدی، ترجمه قرآن کریم، تهران: دار القرآن الکریم (دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی)، چاپ اول، ۱۴۱۵ ه.ق
- قرآن کریم، مشکینی، علی اکبر، ترجمه قرآن کریم، قم: الهادی، چاپ پنجم: ۱۳۸۶ ه.ش
- قرآن کریم، مکارم شیرازی، ناصر، ترجمه قرآن کریم، قم: اسوه، چاپ سوم: بی تا
- آقایی، سید علی، رهیافت وحدت موضوعی سوره‌های قرآن در «الأساس فی التفسیر»، پژوهش‌های قرآنی، شماره ۵۶، زمستان ۱۳۸۷ ه.ش، صفحات ۸۸ تا ۱۲۶
- ابن ابی اصبع مصری، عبد العظیم بن عبد الواحد، بدیع القرآن، مشهد: بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی، بی نا: ۱۳۶۸ ه.ش
- ابن بابویه، محمد بن علی، ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، قم: دار الشریف الرضی للنشر، چاپ دوم: ۱۴۰۶ ه.ق
- ابن فارس، احمد، معجم مقاییس اللغه، قم: مکتب الاعلام الاسلامی، چاپ اول: بی تا
- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت، دار صادر، چاپ سوم: ۱۴۱۴ ه.ق
- احمد زاده، سید مصطفی، وحدت موضوعی سوره ها در تفسیر تسنیم، پژوهش‌های قرآنی، شماره ۵۷، بهار ۱۳۸۸ ه.ش، صفحات ۸۲ تا ۱۰۹
- اسماعیلی زاده، عباس و نساج، مریم، ارتباط و پیوستگی آیات قرآن در سیر تاریخی آن و نقدی بر برخی اصطلاحات معاصر، آموزه های قرآنی، شماره ۱۴، پاییز و زمستان ۱۳۹۰ ه.ش، صفحات ۱۵۱ تا ۱۶۸
- اشرفی، امیر رضا، پیوستگی آیات قرآن و نقش آن در تفسیر از منظر علامه طباطبایی (ره)، قرآن شناخت، سال اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۸۷ ه.ش، صفحات ۲۶ تا ۵۸
- اکرمی، ایوب و اسکندرلو، محمد جواد، انسجام مضمونی آیات و سوره های قرآن رهیافتی برای فهم بهتر قرآن، مطالعات تفسیری، شماره ۵، بهار ۱۳۹۰ ه.ش، صفحات ۶۹ تا ۹۸
- امامی، ابوالقاسم، نخستین شرط ترجمه قرآن کریم به زبان‌های مختلف جهان، ترجمان وحی، شماره ۴، اسفند ۱۳۷۷ ه.ش، صفحات ۹۶ تا ۹۸
- انصاری، محمد رضا، نگرشی بر سیر ترجمه قرآن به زبان فارسی، ترجمان وحی، شماره ۱، شهریور ۱۳۷۶ ه.ش، صفحات ۲۵ تا ۳۷
- ایازی، سید محمد علی، چهره پیوسته قرآن ۲، صحیفه مبین، شماره ۴، زمستان ۱۳۷۴ ه.ش، صفحات ۹ تا ۱۸
- _____، چهره پیوسته قرآن ۴، صحیفه مبین، شماره ۳، پاییز ۱۳۷۴ ه.ش، صفحات ۱۰ تا ۲۳

- بابایی، علی اکبر، مکاتب تفسیری، تهران: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ اول: ۱۳۸۶ ه.ش
- بازرگان، عبد العلی، نظم قرآن، تهران: قلم، چاپ دوم: ۱۳۷۵ ه.ش
- بحرانی، سید هاشم، البرهان فی تفسیر القرآن، تهران: بنیاد بعثت، چاپ اول، ۱۴۱۶ ه.ق
- بقاعی، ابراهیم بن عمر، نظم الدرر فی تناسب الآیات و السور، بیروت: دار الکتب العلمیه، بی نا، بی تا
- بهرامی، محمد، هدفمندی سوره های قرآن در تفسیر مراغی، پژوهش های قرآنی، شماره ۵۷، بهار ۱۳۸۸ ه.ش، صفحات ۵۰ تا ۸۱
- بی‌آزار شیرازی، عبد الکریم، ترجمه آوایی و تفسیر پیوسته و تاویل قرآن به قرآن ناطق، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول: ۱۳۷۶ ه.ش
- _____، ارتباط و تناسب آیات در قرآن، کیهان اندیشه، شماره ۲۸، بهمن و اسفند ۱۳۶۸ ه.ش، صفحات ۲۶ تا ۴۰
- پاکتچی، احمد، ترجمه شناسی قرآن کریم، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، چاپ اول: ۱۳۹۲ ه.ش
- جلالیان، حبیب الله، تاریخ تفسیر قرآن کریم، تهران: اسوه، چاپ چهارم: ۱۳۷۸ ه.ش
- جوادی آملی، عبدالله، تفسیر تسنیم، ج ۹، قم: نشر اسراء، چاپ اول: ۱۳۸۵ ه.ش
- جواهری، سید محمد حسن، ترجمه قرآن، دایره المعارف قرآن کریم، جلد ششم، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ دوم: ۱۳۸۷ ه.ش
- _____، درسنامه ترجمه، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ اول: ۱۳۸۸ ه.ش
- جوهری، اسماعیل بن حماد، الصحاح، تحقیق احمد عبد الغفور عطار، بیروت: دار العلم الملايين، چاپ اول، بی تا
- حجت، هادی، تاریخچه نقد ترجمه های فارسی قرآن کریم، ترجمان وحی، شماره ۶، اسفند ۱۳۷۸ ه.ش، صفحات ۴۹ تا ۶۱
- حجتی، سید محمد باقر، پژوهشی در تاریخ قرآن کریم، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ بیست و نهم: ۱۳۸۹ ه.ش
- حری، ابوالفضل، بررسی سطوح ساختاری و کارکردی «ترجمه روشنگر قرآن کریم»، کتاب ماه دین، شماره ۱۶۴، خرداد ۱۳۹۰ ه.ش، صفحات ۵۴ تا ۶۹
- حسینی، سید علی اکبر، تناسب آیات و سور، دایره المعارف قرآن کریم، جلد هشتم، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ اول: ۱۳۸۹ ه.ش
- _____، وحدت موضوعی سوره های قرآن در ترازوی نقد، پژوهش های قرآنی، شماره ۵۴ و ۵۵، تابستان و پاییز ۱۳۸۷ ه.ش، صفحات ۲۰۵ تا ۲۶۱
- _____، دلایل ناکارآمدی نظریه وحدت موضوعی سوره های قرآن، پژوهش های قرآنی، شماره ۵۶، زمستان ۱۳۸۷ ه.ش، صفحات ۵۲ تا ۸۷
- حوی، سعید، الاساس فی التفسیر، قاهره: دار السلام، چاپ سوم: ۱۴۱۲ ه.ق
- خامه گر، محمد، نگرش جامع گرایانه به سوره های قرآن، پژوهش های قرآنی، شماره ۵۶، زمستان ۱۳۸۷ ه.ش، صفحات ۱۹ تا ۵۱
- _____، روش استنباط گزاره های علمی از ساختار سوره ها، پژوهش های قرآنی، شماره ۵۷، بهار ۱۳۸۸ ه.ش، صفحات ۱۱۰ تا ۱۴۱
- _____، ساختار هندسی سوره های قرآن، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ دوم: ۱۳۸۶ ه.ش
- _____، نظریه هدفمندی سوره ها مبانی و پیشینه، فصلنامه پژوهش های قرآنی، شماره ۵۱ و ۵۲، پاییز و زمستان ۱۳۸۶ ه.ش، صفحات ۱۸۲ تا ۲۱۳
- _____، نگاهی به نخستین ترجمه ساختاری از قرآن کریم، بینات، شماره ۴۹ و ۵۰، بهار و تابستان ۱۳۸۵ ه.ش، صفحات ۲۷۸ تا ۲۹۱

- خرقانی، حسن، تناسب در آغاز و انجام آیات قرآن، پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، شماره ۱۳، تابستان ۱۳۷۷ه.ش، صفحات ۷۰ تا ۸۵
- خرمشاهی، بهاء‌الدین، ترجمه شادروان مهدی [محبی‌الدین] الهی قمشه‌ای، ترجمان وحی، شماره ۷، شهریور ۱۳۷۹ه.ش، شماره ۷، صفحات ۴ تا ۲۱
- خوش‌منش، ابوالفضل و مرادی، گلاره، جستارهایی در زمینه نظم آهنگ قرآن کریم ۲، بینات، شماره ۲۵، بهار ۱۳۷۹ه.ش، صفحات ۳۶ تا ۵۹
- خویی، سید ابوالقاسم و هاشم زاده هریسی، بیان در علوم و مسائل کلی قرآن، تهران: وزارت ارشاد، چاپ اول: ۱۳۸۲ه.ش
- خوئی، حبیب‌الله بن محمد هاشم، منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغه، تهران: مکتبه الاسلامیه، بی‌نا: بی تا
- رازی، فخرالدین ابوعبدالله محمد بن عمر، مفاتیح الغیب، بیروت، دار احیاء التراث العربی، چاپ سوم: ۱۴۲۰ه.ق
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ قرآن، بیروت: دار القلم، چاپ اول: بی تا
- رامیار، محمود، تاریخ قرآن، تهران: امیر کبیر، چاپ سوم: ۱۳۶۹ه.ش
- ربیع‌نجاج، سید علی اکبر، نقش سیاق در کشف معانی قرآن از منظر مولف المیزان، مطالعات اسلامی، تابستان ۱۳۸۵ه.ش، شماره ۷۲
- رضایی اصفهانی، محمدعلی، نقش دانش‌های مترجم در ترجمه قرآن، ترجمان وحی، شماره ۱۲، پاییز و زمستان ۱۳۸۱ه.ش، صفحات ۳۶ تا ۵۸
- _____، منطق ترجمه قرآن، قم: مرکز جهانی علوم اسلامی، چاپ اول: ۱۳۸۶ه.ش
- _____، روش‌ها و سبک‌های ترجمه قرآن، ترجمان وحی، شماره ۱۵، بهار و تابستان ۱۳۸۳ه.ش، صفحات ۳۳ تا ۶۱
- رفیعی، ناصر، نقد و بررسی ادله رشیدرضا در ممنوعیت ترجمه قرآن، معرفت، شماره ۴۸، آذر ۱۳۸۰ه.ش، صفحات ۷۴ تا ۸۵
- رکنی یزدی، محمد مهدی، آشنایی با علوم قرآنی، مشهد: آستان قدس، چاپ اول: ۱۳۷۹ه.ش
- _____، بایستگی ترجمه قرآن در گذر زمان با نگاهی به ترجمه غلامعلی حداد عادل، مشکوه، شماره ۱۱۱، تابستان ۱۳۹۰ه.ش، صفحات ۴ تا ۱۸
- زبیدی، محمد بن محمد مرتضی، تاج العروس من جواهر القاموس، بیروت: دار الفکر، چاپ اول: بی تا
- زرقانی، محمد عبد‌العظیم، مناهل العرفان فی علوم القرآن، بیروت: دار احیاء التراث العربی، بی‌نا: بی- تا
- زرکشی، محمد بن عبدالله، البرهان فی علوم القرآن، بیروت: دار المعرفه، چاپ اول: ۱۴۱۰ه.ق
- سلطانی رنایی، مهدی، نقد ترجمه استاد فولادوند، پژوهش‌های قرآنی، شماره ۴۴، زمستان ۱۳۸۴ه.ش، ص ۱۰۶ تا ۱۱۶
- سمائی، مریم‌السادات، آیات و ارتباط آن‌ها از دیدگاه علامه طباطبایی، معرفت: شماره ۱۷۳، اردیبهشت ۱۳۹۱ه.ش، صفحات ۷۷ تا ۹۲
- سمیعی (گیلانی)، احمد، نگارش و ویرایش، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، چاپ نهم: ۱۳۸۷ه.ش
- سیوطی، جلال‌الدین، الاتقان فی علوم القرآن، بیروت: دار الکتب العربی، چاپ دوم: ۱۴۲۱ه.ق
- شاذلی، سید بن قطب بن ابراهیم، فی ظلال القرآن، بیروت: دار الشروق، چاپ هفدهم: ۱۴۱۲ه.ق
- شریف‌الرضی، محمد بن حسین، نهج البلاغه (للصبحی صالح)، قم: هجرت، چاپ اول: ۱۴۱۴ه.ق

- شمخی، مینا، جواز و عدم جواز ترجمه قرآن، اللغه و الادب العربی، شماره ۲، صیف ۱۴۳۳ه.ق، صفحات ۱۴۱ تا ۱۶۹
- شیخ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، قم: موسسه آل‌البیت علیهم السلام، چاپ اول: ۱۴۰۹ه.ق
- صالحی، سید عباس، پیوند معنایی سوره های قرآن، پژوهش های قرآنی، شماره ۵۶، زمستان ۱۳۸۷ه.ش، صفحات ۴ تا ۱۸
- صدر، محمد باقر، دروس فی علم الاصول، بیروت: دار المنتظر، بی‌نا: بی تا
- طالقانی، سید عبد الوهاب، ضرورت تحولی فراگیر در ترجمه قرآن کریم، ترجمان وحی، شماره ۱۷، بهار و تابستان ۱۳۸۴ه.ش، صفحات ۴ تا ۱۸
- _____، راه دستیابی به ترجمه ای مطلوب از قرآن کریم، ترجمان وحی، شماره ۳، شهریور ۱۳۷۷ه.ش، صفحات ۲۹ تا ۴۷
- طباطبایی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم: ۱۴۱۷ه.ق
- _____، قرآن در اسلام، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ دوم: ۱۳۵۳ه.ش
- طبرسی، فضل بن حسن، مکارم الأخلاق، قم: الشریف الرضی، چاپ چهارم: ۱۴۱۲ه.ق
- _____، مجمع البیان لعلوم القرآن، تهران: انتشارات ناصر خسرو، چاپ سوم: ۱۳۷۲ه.ش
- طریحی، فخر الدین، مجمع البحرين، تحقیق احمد حسینی اشکوری، تهران: مرتضوی، چاپ سوم: ۱۳۷۵ه.ش
- عالمی، روح الله، منطق، تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی، چاپ چهارم: ۱۳۹۱ه.ش
- عاملی کفهمی، ابراهیم بن علی، المصباح للكفعمي (جنة الأمان الواقیة)، قم: دار الرضی، چاپ دوم: ۱۴۰۵ه.ق
- عباس، فضل حسن، النحو الوافی مع ربطه بالاسالیب الرفیعه و الحیاه اللغویه المتجدده، تهران: ناصر خسرو، بی‌نا: ۱۳۶۷ه.ش
- _____، قضایا قرآنیة فی الموسوعه الیریطانیة، عمان: دار الفتح، بی‌نا: بی تا
- عقیقی بخشایشی، عبد الرحیم، طبقات مفسران شیعه، قم، نوید اسلام، چاپ چهارم: ۱۳۸۷ه.ش
- غضنفری، علی، ترجمه، پیام جاویدان، شماره ۷، تابستان ۱۳۸۴ه.ش، صفحات ۷۳ تا ۹۸
- فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، قم: نشر هجرت، چاپ دوم: بی تا
- فقهی زاده، عبد الهادی، پژوهشی در نظم قرآن، تهران: جهاد دانشگاهی، چاپ اول: ۱۳۷۴ه.ش
- فیروز آبادی، محمد بن یعقوب، القاموس المحیط، بیروت، دار الکتب العلمیه، چاپ اول: بی تا
- فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی، الوافی، اصفهان: کتابخانه امام امیر المومنین علی علیه السلام، چاپ اول: ۱۴۰۶ه.ق
- فیومی، احمد بن محمد، المصباح المنیر، قم: موسسه دار الهجره، چاپ دوم: بی تا
- قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا، تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی، چاپ اول: ۱۳۶۸ه.ش
- قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، قم: دار الکتب، چاپ چهارم: ۱۳۶۷ه.ش
- کریمی نیا، مرتضی، یکسانی و هماهنگی ترجمه قرآن، ترجمان وحی، شماره ۱، شهریور ۱۳۷۶ه.ش، صفحات ۷ تا ۲۴
- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ چهارم: ۱۴۰۷ه.ق
- گلجانی امیرخیز، ایرج، هر سوره بسان مجموعه ای منظم، مطالعات اسلامی، شماره ۴۹ و ۵۰، پاییز و زمستان ۱۳۷۹ه.ش، صفحات ۴۶۷ تا ۵۱۰

- مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمة الاطهار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، چاپ دوم: ۱۴۰۳ ه.ق
- مرکز ترجمه قرآن، ترجمه جمعی قرآن مجید، ترجمان وحی، شماره ۱، شهریور ۱۳۷۶ ه.ش، صفحات ۱۳۶ تا ۱۵۷
- مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، بیروت: دارالکتب العلمیه، چاپ سوم: بی تا
- معرفت، حامد، معرفی و نقد ترجمه قرآن کریم بر اساس المیزان، آینه پژوهش، شماره ۱۲۴، مهر و آبان ۱۳۸۹ ه.ش، صفحات ۶۶ تا ۷۸
- معرفت، محمد هادی و مولائی نیا همدانی، عزت الله، تناسب آیات، قم: بنیاد معارف اسلامی، چاپ اول: ۱۳۷۳ ه.ش
- معرفت، محمد هادی، بحثی درباره ترجمه قرآن مجید و امکان آن، ترجمان وحی، شماره ۲، اسفند ۱۳۷۶ ه.ش، صفحات ۸ تا ۲۱
- _____، تاریخ قرآن، تهران: سمت، چاپ پنجم: ۱۳۸۲ ه.ش
- _____، تفسیر و مفسران، قم: موسسه فرهنگی التمهید، چاپ اول: ۱۳۷۹ ه.ش
- _____، علوم قرآنی، قم: موسسه فرهنگی التمهید، چاپ چهارم: ۱۳۸۱ ه.ش
- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ اول: ۱۳۷۴ ه.ش.
- موسوی همدانی، سید محمد باقر، ترجمه تفسیر المیزان، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه ی مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم: ۱۳۷۴ ه.ش
- مهنا، عبدالله علی، لسان اللسان، بیروت، دار الکتب العلمیه، چاپ اول: بی تا
- نجار، علی، اصول و مبانی ترجمه قرآن، رشت، کتاب مبین، چاپ اول: ۱۳۸۲ ه.ش
- نفیسی، شادی، عقبرایی در تفاسیر قرن چهاردهم، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول: ۱۳۷۹ ه.ش
- واحدی، علی بن احمد، أسباب نزول القرآن، بیروت: دار الکتب العلمیه، چاپ اول: ۱۴۱۱ ه.ق
- هاشمی، سید حسین، وحدت موضوعی سوره‌ها در تفاسیر المنار و المیزان، پژوهش های قرآنی، شماره ۵۷، بهار ۱۳۸۸ ه.ش، صفحات ۱۶ تا ۴۹

منابع غیرفارسی: